

כיתה ג'

שורשים ומשפחות מילים

משפחת מלים היא קבוצה של מלים שיש להן אותו שרש, ומשמעות המלים בקבוצה דומה או קשורה. בדרך כלל נזהה שלוש אותיות שרש. לפעמים נזהה ארבע אותיות, ולפעמים נזהה שתי אותיות.

1. לפניכם רשימת מלים.

נאור ★ תאורה ★ איור ★ מעורר ★ תאורן ★ ערים
נוהרים ★ הערתי ★ הערה ★ הארה

- א. סמנו את המלים השיכות למשפחת המלים של המלה "אור".
- ב. אילו אותיות אתם מזהים מתוך השרש?
- ג. בחרו שתיים מן המלים, והסבירו את הקשר בין כל אחת מהן לבין המלה "אור".

2. לפניכם בטויים המכילים את המלה "אור".
א. כתבו את הפרוש המתאים לכל בטוי. העזרו במאגר הפרושים.

(1) אור בקצה המנורה

(2) אור לגויים

(3) אור ירק

(4) אור אדם

(5) להאיר פנים

(6) להוציא לאור

(7) לצאת לאור

(8) מאיר עינים

(9) אורו פניו

(10) עם אור ראשון

ברור ובולט לעין ★ אשור לבצע פעלה ★ פניו זרחו משמחה
★ רמז המבשר על שנוי לטובה ★ בתחלת היום, השכם בבקר
★ סימן לסכנה ★ עם ישראל הוא מורה דרך לעולם כלו מבחינה
רוחנית ומוסרית ★ להיות חביב ונעים לסביבה ★ לפרסם או
להדפיס ולהפיץ חמר כתוב ★ להתפרסם או להתגלות

ב. השלימו את המשפטים שלפניכם בבטויים מתאימים מהרשימה.

- (1) התנהגותו המוזרה הדליקה אצלי _____ . הבנתי שהוא זומם משהו.
- (2) בית הספר _____ חוברת ללמוד עצמי בנושאי שפה.
- (3) צר לי עליו, מגיל צעיר החיים לא _____ .
- (4) אל תתיאשו, יש _____ .
- (5) מנהל בית הספר נתן לנו _____ למיזם לאסוף ספרים לספריה שלנו.
- (6) ההיסטוריה לא פנקה אותנו בכח, בעשר, בשטחים רחבים וברב עם, אבל היא העניקה לנו תכונה מוסרית ואינטלקטואלית בלתי-מצויה, והיא מזכה ומחייבת אותנו להיות _____ . (דוד בן-גוריון)
- (7) בכניסה לחנות תלוי שלט גדול ו _____ .
- (8) אחרי כל החקירות, בסוף האמת _____ .
- (9) כאשר פגשה אורית את סבתה, _____ .
- (10) הדוד שלי רץ בכל בקר _____ של בקר.

לשון לכיתה ג' – תשובות

1. א. נאור, תאורה, איור, תאורן, הארה
ב. אנחנו מזהים את האותיות א, ר.
ג. המילה "נאור" קשורה למילה "אור" משום שאדם נאור הוא אדם משכיל ותרבותי, כאילו מישהו האיר אותו או האיר עליו באופן מיוחד.
"תאורה" היא אור מלאכותי (לא טבעי), כמו פנסים ומנורות.
המילה "איור" קשורה למילה "אור" משום שהאיורים מאירים את הספר.
תאורן הוא אדם שתפקידו לטפל במערכת תאורה.
הארה היא הפעולה שעושים כשמאירים משהו (נותנים אור).
2. א. (1) אור בקצה המנורה - רמז המבשר על שנוי לטובה
(2) אור לגויים - עם ישראל הוא מורה דרך לעולם כולו מבחינה רוחנית ומוסרית
(3) אור ירק - אשור לבצע פעולה
(4) אור אדם - סימן לסכנה
(5) להאיר פנים - להיות חביב ונעים לסביבה
(6) להוציא לאור - לפרסם או להדפיס ולהפיץ חומר פתוב
(7) לצאת לאור - להתפרסם או להתגלות
(8) מאיר עינים - ברור ובולט לעין
(9) אורו פניו - פניו זרחו משמחה
(10) עם אור ראשון - בתחלת היום, השפם בבקר
- ב. (1) התנהגותו המוזרה הדליקה אצלי אור אדום. הבנתי שהוא זומם משהו.
(2) בית הספר הוליא אור חוברת ללמוד עצמי בנושאי שפה.
(3) צר לי עליו, מגיל צעיר החיים לא האיכו לו פניו.
(4) אל תתיאשו, יש אור בקצה המנורה.
(5) מנהל בית הספר נתן לנו אור ירוק למיזם לאסוף ספרים לספרייה שלנו.
(6) ההיסטוריה לא פנקה אותנו בלחץ, בעשור, בשטחים רחבים וברב עם, אבל היא העניקה לנו תכונה מוסרית ואינטלקטואלית בלתי-מצויה, והיא מזכה ומחייבת אותנו להיות אור לאויים.
(7) בכניסה לחנות תלוי שלט גדול ואמר עיניים.
(8) אחרי כל החקירות, בסוף האמת יצאה אור.
(9) כאשר פגשה אורית את סבתה, אורו פניה.
(10) הדוד שלי רץ בכל בקר עם אור ראשון של בקר.